

RETSMØDERAPPORT

i sag 109/86 *

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

Ved kontrakt af 22. april 1982 indgik selskabet Ioannis Theodorakis Biomichania Elaiou AE, Chania (herefter benævnt »sagsøgeren«), aftale med den polske statsvirksomhed Agros Bohdanowicz om salg til denne af 100 tons raffineret olivenolie af presserester fra høsten 1981/1982. Det var aftalt, at levering skulle ske den 31. august 1982, og at enhver tvist i forbindelse med kontrakten skulle behandles af voldgiftsretten ved det polske handelskammer.

Efter at den krævede sikkerhed var blevet stillet i form af en garanti fra den græske nationalbank på 310 000 DR, udstedte Landbrugsministeriet den nødvendige eksportlicens til sagsøgeren. Ifølge kontrakten havde køberen af varerne ansvaret for afhentningen og indladningen. Skønt en repræsentant for køberen ifølge brevvekslingen mellem kontrahenterne skulle indfinde sig i Athen på den fastsatte dato for at afhente varerne, som blev stillet til hans disposition, skete dette ikke, hverken på dette tidspunkt eller senere på trods af flere påkrav fra sagsøgerens side, både ved telex og ved telegram. Da Agros meddelte Theodorakis, at man ikke kunne tage imod alle partierne i december, blev kontrakten hævet.

Sagsøgeren hævder at have anmodet Landbrugsministeriets Departement for Udenrigshandel om forlængelse af »indladningsfristen« (hvilket tilsyneladende vil sige eksportlicensens gyldighedsperiode) indtil den 31. december 1982, og at denne anmodning blev imødekommet. Sagsøgte har imidlertid

bestridt dette for den forelæggende ret. Det fremgår af oplysningerne i sagen, at denne forlængelse ikke er påført rubrik 21 i eksportlicensen.

Ved skrivelse af 19. februar 1983 anmodede sagsøgeren Landbrugsministeriet om at frigive sikkerheden. Som svar på denne anmodning erklærede ministeriet ved afgørelse af 13. april 1983 sikkerheden fortabt, fordi udførslen ikke havde fundet sted, og traf den 5. september 1983 afgørelse om, at beløbet skulle indsættes i den græske Landmandsbank. Da dette var sket, indbetalte sagsøgeren det krævede beløb til den bank, der havde stillet garantien. Endelig anlagde sagsøgeren den 1. december 1983 sag med påstand om, at den græske stat tilpligtedes at betale selskabet 300 969 DR, fordi den med urette og til skade for selskabet havde bestemt, at den sikkerhed, dette havde stillet under de ovenfor nævnte omstændigheder, var fortabt. Subsidiært gjorde selskabet gældende, at den stillede sikkerhed var ugyldig i medfør af artikel 850 i den græske borgerlige lovbog, da der ikke var nogen hovedstol, og endnu mere subsidiært, at den græske stat var forpligtet til at tilbagebetale det beløb, der var stillet som sikkerhed, til selskabet i medfør af princippet om ugrundet berigelse. Da dette krav blev afslået ved dom af 30. marts 1984, indbragte sagsøgeren den 5. marts 1985 afgørelsen for appelretten i Athen og gjorde gældende, at de faktiske omstændigheder, der var redegjort for i stævningen, udgjorde et tilfælde af force majeure.

Da appelretten i Athen, første afdeling, fandt, at en afgørelse fra Domstolen vedrørende fortolkningen af bestemmelserne i fællesskabsretten var nødvendig, for at den

* Processprog: Græsk.

kunne træffe afgørelse i sagen, besluttede den ved kendelse af 16. oktober 1985 i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er de faktiske forhold, der er påberåbt i stævningen af 1. december 1983 et tilfælde af *force majeure* i den betydning, der er forudsat i bestemmelserne i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3183/80 af 3. december 1980, specielt forordningens artikler 36 og 37, således at det er berettiget at ophæve den omtvistede eksportlicens, som var udstedt af det græske Landbrugsministeriums Departement for Udenrigshandel, og tilbagebetale det beløb, sagsøgeren havde stillet som sikkerhed«.

Forelæggelseskendelsen blev registreret på Domstolens Justitskontor den 7. maj 1986.

I medfør af artikel 20 i Protokollen vedrørende Statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af sagsøgeren ved advokat Eleftherios Sp. Zouridakis, Athen, og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Xenophon Yataganas, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Den har imidlertid opfordret Kommissionen til at besvare et spørgsmål skriftligt; Kommissionen har fulgt denne opfordring inden for de fastsatte frister. Ved afgørelse af 28. januar 1987 har Domstolen henvist sagen til Anden Afdeling.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

Sagsøgeren har gjort gældende, at omstændighederne i den foreliggende sag opfylder

betingelserne for *force majeure*, således som dette begreb skal forstås i henhold til artiklerne 36 og 37 i forordning nr. 3183/80. Selskabet synes at være af den opfattelse, at dette begreb også omfatter det tilfælde, at køberen har undladt at modtage en vare i strid med vilkårene i en købekontrakt. Selskabet har nærmere anført, at det har gjort alt, hvad det skulle i henhold til de vilkår, der var fastsat i kontrakten. Det har navnlig gjort varen klar og stillet den til køberens disposition i rette tid. Denne har imidlertid sat sig ud over det aftalte tidspunkt for varens afhentning uden at fastsætte et andet konkret tidspunkt. Herefter har selskabet flere gange krævet, at køberen skulle afhente varen, uden at det dog har fået noget svar. Selskabet hævder desuden, at det ikke har haft nogen mulighed for at tvinge køberen til at opfylde sine forpligtelser med hensyn til indladningen.

Som følge heraf har det nedlagt påstand om, at:

det statueres, at den omstændighed, at udførslen ikke har fundet sted, ikke skyldes en fejl fra selskabets side, men et tilfælde af *force majeure*.

Efter *Kommissionens* opfattelse kan manglende opfyldelse af en kontrakt på grund af, at køberen undlader at modtage varen, ikke betragtes som et tilfælde af *force majeure*. Ifølge Domstolens faste praksis defineres begrebet *force majeure* i artiklerne 36 og 37 i forordning nr. 3183/80 netop som en udefra kommende begivenhed, som gør det umuligt at foretage den pågældende handling (jfr. dommen af 9. februar 1984, *Buseni*, 284/82, Sml. s. 557). Domstolen har ligeledes præciseret begrebet umulighed derhen, at selv om det ikke er absolut umuligt at foretage den pågældende handling, skal der dog foreligge usædvanlige og uforudseelige omstændigheder, som den, der skal foretage handlingen, ikke har indflydelse på, og som forekommer uundgåelige, selv om der udvises al den agtpågivenhed, som må forventes.

Ifølge Kommissionen er disse betingelser ikke opfyldt, når der foreligger en situation, som kan forudses i forretningsforhold, og som består i at påtage sig en sædvanlig handelsrisiko. Sælgeren må benytte privatrettens regler, dvs. lægge alt muligt pres på køberen for at opnå, at kontrakten opfyldes, og sørge for, at kontrakten indeholder bestemmelser, der kan beskytte ham mod risikoen for, at kontrakten ikke opfyldes. Sælgeren må ligeledes forsøge at finde andre købere til de uafhængte varer og kræve erstatning af medkontrahenten for den skade, den manglende opfyldelse af kontrakten medfører. Enhver anden fortolkning af begrebet force majeure kan føre til misbrug. Man kan ikke forestille sig, at fællesskabsbudgettet eller et statsbudget skulle bære de økonomiske følger af et sådant misbrug.

For det tilfælde, at Domstolen skulle ønske at give et mere konkret svar, har Kommissionen anført, at de faktiske omstændigheder i sagen efter dens opfattelse på ingen måde opfylder de særlige betingelser, der er fastsat i artiklerne 36 og 37 i forordning nr. 3183/80. Sagsøgeren har nemlig ikke ført bevis for, at selskabet har opnået en forlængelse af eksportlicensens gyldighedsperiode, som egentlig udløb den 31. august 1982, idet licensen ikke blev forsynet med den særlige påtegning, der er nødvendig herfor. Desuden er de relevante omstændigheder ikke blevet meddelt den licensudstedende myndighed, nemlig Landbrugsministeriet, hvilket er i strid med artikel 36, stk. 3.

Denne myndighed har heller aldrig truffet den i artikel 36, stk. 4, nævnte afgørelse om, hvorvidt de påberåbte forhold er et tilfælde af force majeure. Under disse omstændigheder har ministeriet heller ikke kunnet udøve det vide skøn, det har i henhold til forordningens artikel 37, stk. 1. Endelig er proceduren i artikel 37, stk. 5, hvorefter den pågældende medlemsstat skal give Kommissionen meddelelse om force majeure-tilfælde, heller ikke blevet overholdt i det foreliggende tilfælde.

Kommissionen har derfor foreslået, at det forelagte spørgsmål besvares således:

»Artiklerne 36 og 37 i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3183/80 af 3. december 1980 skal fortolkes således, at manglende opfyldelse af en eksportkontrakt som følge af, at køberen ikke har givet møde for at modtage varen, ikke er et tilfælde af force majeure.«

Under alle omstændigheder:

»Er de faktiske omstændigheder, der er gjort rede for i anmodningen om ophævelse af eksportlicensen og frigivelse af den af sagsøgeren stillede sikkerhed, ikke et tilfælde af force majeure i den betydning, der er forudsat i bestemmelserne i forordning (EØF) nr. 3183/80, særlig artiklerne 36 og 37.«

K. Bahlmann
Refererende dommer